

УДК 342.951:351

*М. О. Ковальчук**здобувач**Науково-дослідного інституту публічного права*

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Корупція звичайно є вкрай негативним явищем, а відповідно принципи запобігання корупції на сучасному етапі розвитку нашої держави визначають спрямованість боротьби з нею та визначають найсуттєвіші її риси, а також сприяють пошуку оптимальних шляхів в цій діяльності.

На превеликий жаль, корупція супроводжує людство з давніх-давніх часів і її не вдалося викоринити й тепер, і які тільки заходи не людство не вживало для цього, а все одно це явище існує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Теоретичним проблемам принципів діяльності публічної адміністрації щодо запобігання корупції в Україні приділяли увагу такі вітчизняні вчені як С. Алфьоров, В. Галунько, С. Діденко, І. Дьомін, В. Завгородній, А. Іванищук, Д. Йосифович, О. Правоторова, О. Пужкал, С. Рогольський, А. Тіньков, Р. Тучак, І. Яцків та ін. Проте ці вчені розкрили лише окремі аспекти в аналізованій сфері адже досліджували інші більш широкі або суміжні суспільні відносини.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії права та теорії адміністративного права, чинного законодавства та думок на цю проблематику вчених з'ясувати принципи діяльності публічної адміністрації щодо запобігання корупції в Україні.

Виклад основних положень. Принципи запобігання корупції в концентрованому і узагальненому вигляді виражають природу боротьби з таким негативним явищем, як корупція, забезпечують єдність діяльності всіх органів публічної адміністрації.

Сутність і зміст аналізованих для потреб ЄС принципів властиві адміністративному праву України. Зокрема, принципи забезпечення соціальної згуртованості та підзвітності полягають у тому, що всі заходи різноманітних суб'єктів публічної адміністрації, а в багатьох випадках – і законодавчої гілки влади, мають погоджуватися один з одним, бути націленими на відбиття російської терористичної агресії та найбільш повне забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб при цьому [1].

Звертаючись до розуміння принципів адміністративного права, Ю.П. Битяк зазначає, що це вихідні, об'єктивно зумовлені основоположні засади, відповідно до яких формується й функціонує система та зміст цієї галузі права [2, с. 29].

Стосовно значення принципів запобігання та протидії корупції зауважимо, що вони є фундаментом адміністративно-правового механізму, виступають активним центром у формуванні та розвитку ефективної боротьби з корупцією.

Принципи протидії корупції доцільно традиційно класифікувати на загальні та спеціальні.

Загальні принципи, ті які є єдиними для усіх адміністративно-правових відносин, спеціальні – притаманні лише для викликів запобігання та протидії корупції,

До загальних принципів адміністративного права зокрема і для сфери запобігання корупції теорія адміністративного права відносить: принцип верховенства права, принцип законності, принцип зв'язаності публічної адміністрації законом і підконтрольності суду, принцип гласності, принцип відповідальності, принцип самостійності.

Звичайно всі окреслені вище принципи потребують ґрунтовного розгляду через призму поставлених в цій науковій праці завдань.

Хотілося б акцентувати, що принцип верховенства права є конституційним за ст. 8, але в ній не розкрито його розуміння, саме вчені в галузі адміністративного права, у силу домінування в країнах континентального права позитивізму принцип верховенства права має здебільшого вираз верховенства закону [3].

Принцип законності – універсальний принцип, що розповсюджується на всі без винятку сторони суспільного та державного життя [4].

Хотілося б акцентувати, що похідним від принципу законності є принцип зв'язаності публічної адміністрації законом і підконтрольності їх суду. Можна погодитись з точкою зору відомого французького адміністративіста П. Вельти, що цей принцип є одним із кращих засобів, "мистецьким винаходом" адміністративного права [5, с. 30].

Принцип гласності означає, що публічна адміністрація при здійсненні своїх повноважень має діяти якомога більш відкрито. В умовах сьогодення дотримання цього принципу є актуальним, бо він, з одного боку, забезпечує можливість широкої участі громадськості у публічному управлінні, з іншого – є надійним бар'єром проти корупційних діянь [6].

Також, на наш погляд, доцільно зазначити, що даний принцип забезпечує можливість отримання відкритої (несекретної) інформації про діяльність

державних органів і державних службовців. Державна управлінська діяльність повинна організуватися і здійснюватися на принципі гласності. Засобом масової інформації, всій громадськості повинні бути відкриті найважливіші сторони діяльності державних органів та їх службовців. Це сприятливо впливає на громадську думку, під впливом якого робота як всього державного апарату, так і державного службовця (персоналу) може покращитися [7].

На думку К. Чижмарь та О. Лавриновича верховенство права має такі складові: є своєрідним запобіжником від свавілля держави, її органів чи посадових осіб стосовно громадянина; передбачає рівність усіх громадян перед законом; означає, що свободи людини не є наслідком ухвалених у нормативних актах гарантій. Навпаки – норми офіційних документів є наслідком природних прав особи [1].

Лише доктрина природного права є джерелом розуміння того, що права людини й основоположні свободи не надані державою своїм громадянам права у вигляді створених нею норм права – це природні права, що властиві людині від природи та належать їй як творінню Природи, а не як члену суспільства, і тому є невідчужуваними [1].

На погляд В.В. Галунька та О.М. Правоторової принципи адміністративного права – це найбільш загальні та стабільні вимоги, об'єктивно зумовлені засади, на яких базується адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації з метою забезпечення права, свобод і законних інтересів приватних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [1].

Якщо звернутися до більш приближеної до нашої тематики проблематики, то можна простежити в працях А.А. Приходька систему принципів адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції у наступному вигляді: принципи європейського права, європейського врядування, як концептуальні засади орієнтації України в бік розвитку цивілізованої країни, де людина не визнається, а їй сприймається як найвища соціальна цінність, а обов'язком держави є забезпечення її усіма необхідними благами; міжнародні антикорупційні стандарти як рекомендації, базові основи боротьби з корупцією, імплементація яких передбачає обов'язкове їхнє дотримання; національні антикорупційні стандарти – як система правових й організаційних засад викорінення корупції в Україні, стану застосування превентивних і репресивних антикорупційних механізмів, правил щодо усунення наслідків корупційних правопорушень; принципи діяльності публічної адміністрації у сфері запобігання та протидії корупції – як сукупність керуючих настанов, спільних для всіх й окремих для конкретних її представників, що визначають

зміст і спрямованість адміністративної діяльності антикорупційних органів, а також інших суб'єктів, залучених до процесу викорінення корупції [8, с. 3-4].

Отже сформулюємо, основні принципи адміністративного права у сфері протидії корупції:

1) забезпечення чіткої законодавчої регламентації діяльності суб'єктів здійснення корупційних діянь, сприяти прийняттю кодексів поведінки;

2) заохочення прозорого та відкритого фінансування різноманітних політичних партій і виборчих компаній постійно, не тільки під час виборчого процесу чи його підготовки;

3) протидію корупції мають здійснювати спеціалізовані органи публічної адміністрації з високим рівнем професіоналізму, компетенції, посадові особи, яких мають високі моральні якості та і звичайно високу заробітну плату;

4) безперечна обов'язковість виконання усіма суб'єктами корупційних діянь затверджених кодексів етичної поведінки, порушення яких має розглядатись як корупційне діяння;

5) імунітет від переслідування посадових осіб, суб'єктів, які здійснюють заходи щодо протидії корупції;

6) вдосконалення підбору кадрів, структури публічного апарату, кадрової роботи і процедури вирішення питань, що зачіпають права і законні інтереси фізичних та юридичних осіб;

7) заохочення конкуренції різних органів, які займаються протидією корупції, шляхом їх перехресної роботи на різних «ділянках»;

8) ефективне відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, ліквідація і попередження шкідливих наслідків корупційних правопорушень;

9) встановлення заборони для публічних посадових осіб та осіб, прирівняних до них, на зайняття підприємницькою діяльністю, в тому числі на зайняття оплачуваних посад в органах управління господарюючих суб'єктів;

10) забезпечення засобів масової інформації мали свободу отримувати та розповсюджувати інформацію про корупцію, за винятком певних обмежень, які є конче важливими в демократичному суспільстві;

11) забезпечити, щоб у кожному аспекті боротьби з корупцією, враховувались можливі зв'язки з організованою злочинністю та відмиванням грошей;

12) збереження конфіденційності щодо громадян, які погодились співпрацювати із органами, які здійснюють запобігання корупції;

13) обов'язковість участі у заходах у протидії з корупцією усіх посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування, інших публічних органів, громадських організацій, журналістів;

14) пріоритету захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також соціально-економічної, політико-правової, організаційно-управлінської систем держави.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, слід вказати та акцентувати, що реалізація суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції сформованих принципів, безперечно забезпечить дієвість людиноцентристської теорії адміністративного права, а також дотримання прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб у цій сфері.

Антикорупційне законодавство є різноплановим, але якщо воно буде ґрунтуватися на стійких принципах, як на «міцному фундаменті», то відповідно і боротьба з корупцією вийде на новий рівень.

Література

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

2. Адміністративне право України: підручник. Битяк Ю.П., Гаращук В.Т., Дьяченко О.В. та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

3. Адміністративне право України: посібник для підготовки до іспитів / Г.Г. Забарний, Р.А. Калужний, В.О. Терещук, В.К. Шкарупа. К.: Вид. Паливода А.В., 2001. 194 с.

4. Бібліотека юриста. Принцип законності – універсальний принцип. 2020. URL: <http://www.lawbook.by.ru/admin/sorokin/1-4.shtml> (дата звернення: 20.10.2020).

5. Адміністративно-правові відносини: поняття адміністративно-правових відносин. 2020. URL: <http://vuzlib.net/beta3/html/1/10954/10965/> (дата звернення: 20.10.2020).

6. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття): монографія. В.В. Галуцько, В.І. Олефір, М.П. Пихтін, О.О. Онищук, Ю.В. Гридасов, М.М. Новіков, У.О. Палієнко, І.А. Дюмін, О.М. Єшук; за заг. ред. В.В. Галуцька. Херсон: ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. 376 с.

7. Організаційно-функціональні принципи адміністративного права. Література. Адміністративне право. 2020. URL: <http://pravoznavec.com.ua/books/325/24959/13/> (дата звернення: 20.10.2020).

8. Приходько А.А. Адміністративно-правове забезпечення запобігання і протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції: дис. ... д-ра юридичних наук: 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2020, 485 с.

Анотація

Ковальчук М. О. Принципи діяльності публічної адміністрації щодо запобігання корупції в Україні. – Стаття.

У статті на основі сучасного законодавства та думок на цю проблематику вчених в галузі адміністративного права розкриті принципи діяльності публічної адміністрації щодо запобігання корупції

в Україні. Принципи діяльності публічної адміністрації щодо запобігання корупції в Україні є тим фундаментом, тим підґрунтям на якому ґрунтується боротьба та запобігання корупції.

Реалізація суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції сформованих принципів, безперечно забезпечить дієвість людиноцентристської теорії адміністративного права, а також дотримання прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб у цій сфері.

Ключові слова: адміністративне право, адміністративно-правовий статус, запобігання корупції, посадові особи, принципи, основи, суб'єкти публічної адміністрації, юридична природа, юридична відповідальність.

Аннотация

Ковальчук Н. А. Принципы деятельности публичной администрации по предотвращению коррупции в Украине. – Статья.

В статье на основе современного законодательства и мнений на эту проблематику ученых в области административного права раскрыты принципы деятельности публичной администрации по предотвращению коррупции в Украине. Принципы деятельности публичной администрации по предотвращению коррупции в Украине является тем фундаментом, тем основанием на котором основывается борьба и предотвращения коррупции.

Реализация субъектами публичной администрации, которые осуществляют мероприятия по предотвращению коррупции сложившихся принципов, безусловно обеспечит действенность человекоцентристской теории административного права, а также соблюдение прав, свобод и законных интересов физических и юридических лиц в этой сфере.

Ключевые слова: административное право, административно-правовой статус, предотвращения коррупции, должностные лица, принципы, основания, субъекты публичной администрации, юридическая природа, юридическая ответственность.

Summary

Kovalchuk N. A. Principles of Public Administration Activities to Prevent Corruption in Ukraine. – Article.

The article, based on modern legislation and opinions on this issue of scholars in the field of administrative law, reveals the principles of public administration to prevent corruption in Ukraine. The principles of public administration in preventing corruption in Ukraine are the foundation on which the fight against corruption is based.

The implementation of the principles established by the subjects of public administration, which take measures to prevent corruption, will undoubtedly ensure the effectiveness of the human-centered theory of administrative law, as well as respect for the rights, freedoms and legitimate interests of individuals and legal entities in this area.

Key words: administrative law, administrative-legal status, prevention of corruption, officials, principles, bases, subjects of public administration, legal nature, legal responsibility.